

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 94 (אוקטובר 2020)

השגריר (בדימוס) ברוך בינה*

נובמבר 2020

בחודש שלקראת הבחירות בארה"ב, השחקנים בזירה המזרח תיכונית ניסו לקבע הישגים. רוסיה ואיראן פעלו להשפיע על תוצאות הבחירות ולמסד את התאיינות ארה"ב, תורכיה מיצבה את הישגיה בים התיכון ובסוריה, איראן ייחלה לניצחון של ביידן, עיראק ניסתה להבהיר לעצמה את הכוונות העמומות של ארה"ב לגבי המשך הנוכחות בשטחה, לבנון חילצה מארה"ב את התחלת המשא ומתן עם ישראל על גבולותיה בלא שנדרשה לוותר על דבר ואף עלה בידה להקל מקצת מהלחץ האמריקני, וערב הסעודית קיוותה אולי להצלחה של טראמפ. ישראל הרשמית שמרה על שתיקה לקראת הבחירות, אבל ללא היערכות של ממש לאפשרות שביידן יהיה הנשיא הבא. דומה, עם זאת, שבמזרח התיכון מעריכים שעל אף תהליכי הנורמליזציה שארה"ב מובילה בין ישראל לכמה מדינות ערב, זוהי עדיין שעת בין השמשות ומה שהיה לא יהיה, בכל הנוגע למדיניות ארה"ב כלפי האזור.

בתצורה גאו-אסטרטגית המזכירה את העימות בין בריטניה לגרמניה ב-1914, שהוליך למלחמה עולמית בין מעצמה וותיקה (בריטניה) לכוח עולה (גרמניה), גם כעת יש עימות דומה בין מעצמה וותיקה למעצמה חדשה. הממשל האמריקאי הנכנס יצטרך לעסוק ב**שובה של יריבות המעצמות הגדולות** שכן עימות ואפילו מלחמה בעשורים הקרובים בין סין לארה"ב נתפס כאפשרות סבירה, וארה"ב תצטרך להחליט אם לוותר על בכורתה בדרום-מזרח אסיה. נראה שביידן מיטיב להבין זאת ובמאמרו **מדוע ארה"ב צריכה לשוב ולהנהיג** הוא פורש את מחויבויותיו כנשיא ובהן למנוע נשק גרעיני מאיראן, להפסיק את התמיכה במלחמה ההרסנית של ערב הסעודית בתימן, ולהגן "בשריון של פלדה" על ישראל. כל זאת, כדי לקומם את מעמדה של ארה"ב מן ההריסות אליהן, לשיטתו, דרדר אותו טראמפ לאחר שבזבז את הנכסים שקיבל מממשל אובמה-ביידן.

אך מעמדה הכללי של ארה"ב במזרח התיכון, לעומת זה של רוסיה, מתמצה) בתוצאה של **3:1 לטובת טראמפ. זאת**, לפי הפרשן רון בן ישי, המונה את התחומים בהם סייע ממשל טראמפ לייצב את האזור **ארה"ב יכולה לצמצם את מימון סנטקום**, שכן אינה צריכה עוד לאבטח את שדות ונתיבי הנפט, וגם הטרור פחת. לפי סקר שפורסם ב-*Business Insider*, רק 13 אחוזים מהציבור בארה"ב סבורים שעל וושינגטון לגונן על ערב הסעודית אם זו תעמוד בפני איום. ההיסטוריון הנחשב וולטר ראסל מיד הציג נתוני סקרים (של הסוקר הערבי-אמריקאי זוגבי, שערך סקר ב-17 מדינות ערביות) לפיהם **ארה"ב שיפרה את מעמדה** באזור מ-35 אחוזי תמיכה ב-2018 ל-56 אחוזים בעקבות ההסכמים בין ישראל למדינות המפרץ שהתניעה.

אם יכון ממשל דמוקרטי, **המבחן הראשון שלו יהיה בסוגיות פנים**, בשל הרתיחה החברתית והגזעית. בסוגיות חוץ, ממשל שכזה צפוי להיות פרגמטי. מועמד אפשרי לתפקיד מזכיר המדינה, הסנטור הדמוקרטי קונס, קובע שניתן לשוב למדיניות-חוץ דו-מפלגתית. ביידן לא יהיה בדלן כטראמפ או אידיאולוג כאובמה. מי שצפוי אולי למלא תפקיד בכיר במערך הביטחון הלאומי של ביידן, השגריר פיל גורדון, **טוען כי ארה"ב נוספת** למעורבות במזרח התיכון, אך פועלת שם ללא מידע והערכות מספקים. להערכתו, גם בעתיד ארה"ב תתייצב מול פיתויים ואתגרים שיעודדו את הגברת מעורבותה באזור, אך מוטב שהיא לא תיענה להם. מנגד, **כהונה נוספת של טראמפ** תקבע את השינוי ותעמיק את הקרע הפנימי בארה"ב. היא גם תאותת לבעלות הברית (לשעבר), כולל במזרח התיכון, שעליהן לדאוג לעצמן.

* השגריר לשעבר ברוך בינה הוא עמית מדיניות במכון מיתוים. הוא שירת בין היתר כסמנכ"ל צפון אמריקה במשרד החוץ, כשגריר ישראל בדנמרק, כסגן ראש הנציגות בווינגטון, וכקונסול כללי בשיקגו.

יהדות ארה"ב - בארי ווייס, עורכת "טאבלט" ולשעבר בניו יורק טיימס, מתריעה במאמר חשוב בפני הקהילה היהודית שלא להיסחף בעיוורון כלפי הליברליזם האמריקני שנלקח בשבי על ידי קבוצות של אנטישמים ומהרסי יסודות החברה. זרם זה משטח את המצבים ומצדד ביחסיותם של ערכים ועובדות – שכן רק הנראטיב הוא החשוב. יש בזרם זה אף הטוענים, באותה רוח, כי השואה לא הייתה אלא אירוע בו "לבנים הרגו לבנים". ווייס קוראת ליהודים "שלא להזדעזע" מכך שהפוליטיקאית העולה בשמאל, אלכסנדריה אוקסיו קורטז (הידועה בכינוי AOC), [מחרימה אירוע לזכר רבין](#) בטענה שיש בו תמיכה בכיבוש ובגזענות הישראלית, ומסרבת לפגוש ארגונים אמריקניים-יהודים מסוימים. דווקא מי שכהן כחבר הקונגרס המוסלמי הראשון (וכיום מכהן כתובע הכללי של מינסוטה), קית' אליסון, החליף בחפץ לב את AOC בטקס לזכר רבין. גם הסנאט הפדרלי [כיבד את זכרו של רבין בקונצרט דו-מפלגתי](#). [ממצאי הליגה נגד השמחה](#) מעלים כי 30 מחוקקים יהודים קיבלו כ-6,000 ציורים ובהם מסרי שואה.

הסכמי אברהם - הקונגרס, על שני בתיו ומפלגותיו, בירך על הסכמי אברהם בין ישראל לאיחוד האמירויות ובחריין. חבר הקונגרס שניידר מאילינוי ובכיר המיעוט בוועדת החוץ בסנאט מנדז, ביקשו למתן את התמיכה בשל הצורך לפי החוק לשמור על יתרונה הצבאי ההיחסי של ישראל במזרח התיכון. נושא זה נידון כנראה גם בפגישה שהתקיימה בווישינגטון בין שר הביטחון גנץ למזכיר ההגנה אספר. ארה"ב, ישראל ואיחוד האמירויות הכריזו על ייסודה של "[קרן אברהם](#)", למימוש ההתחייבויות שנכללו בהסכמי הנורמליזציה שנחתמו, וטראמפ ציין שמדינות נוספות עומדות בתור לעשות שלום עם ישראל. בהקשר זה, פומפאו הזכיר את סודאן, שתהליך [הסרתה מרשימת המדינות תומכות הטרור](#) כבר החל ושהסכימה לשלם 335 מיליון דולר פיצויים לנפגעי טרור.

בשיחה עם מכון וושינגטון ב-15 באוקטובר, אמר שר החוץ הסעודי כי [יש להשיג ביטחון לישראלים ולפלסטינים](#) וכי הסכם ביניהם הוא המפתח ליציבות אזרית. לדבריו, דיאלוג סעודי עם ישראל יבוא רק לאחר השגת הסכם בין ישראל לעם הפלסטיני. השר אישר שהסכמי אברהם תרמו לקידום שלום בכך שהורידו את הסיפוח מעל סדר היום. הוא הדגיש גם שהלחץ המרבי שמפעילה ארה"ב על איראן מצליח ושעל איראן לבחור בנתיב השלום. למרות דברי שר החוץ הסעודי, הפלסטינים נשארים מאחור. וולטר ראסל מיד טוען שהם איבדו את מעמדם אל מול ההתפתחויות האחרונות. אפליקציית ZOOM, שהפכה לפלטפורמת התקשורת המובילה לעת המגפה, מנעה בחודשיים האחרונים את השתתפותה של ליילה ח'אלד הפלסטינית באירועים בסן פרנסיסקו ובהוואי.

לבנון וסוריה - ללבנון וישראל היסטוריה ארוכה של הסכמים שהופרו או לא קוימו, החל משביתת הנשק ב-1949, ועד למאמץ להגיע להבנות על נסיגה (1999) שלא צלח ושבסופו החליטה ישראל על נסיגה חד-צדדית בשנת 2000. בעשרים השנה האחרונות לא הושגו הסכמים בין המדינות. [ארה"ב הכריזה על תחילת](#) משא ומתן ישראלי-לבנוני על סימון הגבולות הימיים, אולם כבר בפתיחת השיחות ב-14 באוקטובר נחשפו הבדלי תפיסות בין הצדדים. הלבנונים טענו שישראל (וארה"ב) מעוניינות לראותו כפתיח למהלך מדיני ומנסה לגנוב מהם שטח, ושהשיחות הן בעלות אופי צבאי בעיקרו. לכן, שיגרה לבנון אנשי צבא וסירבה ללחץ האמריקני לצילום מזכרת משותף. הנציג האמריקני שנקר ציין שמדובר בהתחלת שיחות ועדיין לא בהסכם והבטיח לנשיא לבנון עון כי ארה"ב תוסיף לתמוך בתהליך לסימון הגבולות. שגריר ארה"ב בלבנון לשעבר פלטמן (שגם כיהן כסגן מזכ"ל האו"ם) סבור [שהלבנונים הסכימו לשיחות](#) עם ישראל הן בגלל המשאבים והם משום שארה"ב הבהירה חשיבות העניין עבורה. בצד תחושה לבנונית של הקלה מסוימת בלחץ הכלכלי האמריקני, לבנון חוסמת חשבוניות של בכירים סוריים בשל חששותיה מלחצים אמריקניים באמצעות "חוק קיסר". שנקר הדגיש שארה"ב תוסיף להטיל סנקציות על בכירים לבנונים מושחתים. במקביל, מקיימת ארה"ב מגעים עם לבנון וסוריה על שחרור נעדרים אמריקניים. שגרירת ארה"ב באו"ם חשפה שסוריה ממשיכה להשתמש בנשק כימי נגד אזרחים ויריבים אזריתים כאחד.

איראן - מחלקת המדינה פרסמה ב-8 באוקטובר רשימה של 18 בנקים איראניים עליהם הוטלו סנקציות עד שאיראן תפסיק את תמיכתה בטרור ותשים קץ לתכנית הגרעין. איראן טענה שבכך ארה"ב מונעת מתושביה מזון ותרופות בעידן של קורונה. ח'מנאי אישר בנאום כי כלכלת איראן נתונה תחת לחץ וכי העם חווה בעיות פרנסה בשל התפקיד האמריקני הזדוני, והצהיר שאיראן תמשיך בהתנגדות עד ש"הלחץ המרבי" יהפוך ל"אשמה מרבית". עם פקיעת אמברגו הנשק, הצהירה איראן כי תרענן את חימושה, אולם פומפאו הדגיש שב-19 בספטמבר ארה"ב כבר השיבה את כל הסנקציות וממילא גם האיסור על רכישת נשק. בנאומו באו"ם, האשים שר החוץ האיראני את ארה"ב בכך שהיא מפתחת סוגי נשק קטלניים ותומכת במשטר הגרעיני היחיד במזרח התיכון (ישראל). האמריקנים מציינים כי המשטר האיראני יכול היה לשחרר כספים שיש בידיהם ושהובטחו למערכת הבריאות שהתחננה להם, אך הכספים הועברו למימון הבסיג'. ואילו מחלקת המשפטים האמריקנית

החרימה שמות של 92 אתרי אינטרנט של משמרות המהפכה האיראניים שהוסוו כאתרי חדשות אך בעצם פעלו להשפיע על מדיניות הפנים של ארה"ב. השגריר אליוט אברמס, הממונה מטעם הממשל על איראן, קיים בגרמניה פגישות תיאום עם בכירים מבריטניה, גרמניה וצרפת, ואמר כי הלחץ המרבי ימשך גם לאחר הבחירות בארה"ב, שכן איראן ממשיכה במאמצייה ועל ארה"ב לעשות הכול כדי למנוע ממנה להשיג את מטרותיה. אולם, לפי דו"ח UANI (United Against Nuclear Iran), [למרות הסנקציות האמריקאיות איראן מייצאת יותר ממיליון חביות נפט ליום](#).

שר החוץ העיראקי פואד חסין אמר שלאיראן יש השפעה על המצב בעיראק וכי הוא צופה שאיראן תנקוט צעדים חיוביים. השר גם קבע שעל הדיאלוג של עיראק עם איראן להפוך מחשאי לגלוי, מפני שעיראק זקוקה לשיח ברור ושקוף לפי עקרונות ידועים. איראן מצידה מעודדת "לוחמי ג'האד" בעיראק לאסוף מודיעין על נוכחות ופעולות "האויב הציוני-אמריקני" בעיראק, בעוד ארה"ב מפצירה בפלגים השונים למסור נשקם לממשל המרכזי העיראקי. בו בזמן, משרד ביטחון המולדת בווישינגטון האשים את איראן בייזום קמפיין הטלת אימה על בוחרים דמוקרטים באמצעות הדואר. גם ראש קהיליית המודיעין (ה-DNI), האשים את איראן (ורוסיה) בהשפעה על הבחירות באמצעות דוא"לים שמתחזים למסרים מקבוצות תמיכה של טראמפ.

ברקע עדיין מהבהבת הסכנה של הידרדרות צבאית בעיראק בשל חישוב מוטעה מצד איראן או ארה"ב (או ישראל), על אף הימנעות איראן עד כה מתקיפת מטרות אמריקניות מרכזיות והסתפקות ארה"ב בתגובות מדודות בלבד. אפשר שזהירות הדדית זו תאפשר לממשל האמריקני הבא להניע מחדש תהליך מדיני עם איראן.

עיראק - בהינתן המשך המתקפות על שגרירות ארה"ב בבגדאד ועל אתרים אמריקניים, ממשיכה ארה"ב בקידום רעיון סגירת השגרירות שלה בעיראק. זאת על אף [הנזקים הצפויים ליחסי וושינגטון-בגדאד](#) ולרפורמות המתוכננות, עידוד לתוקפנות איראן וצמצום תמיכה מקומית בנוכחות האמריקנית. צרפת מותחת ביקורת על רעיון סגירת השגרירות מאחר שיש בו מסר של כניעה והוא יפגע ביציבות. גם מדינות ערביות, כולל במפרץ, מבקרות את המהלך שיפגע באבטחת משלחותיהן בעיראק. אולם, שר החוץ העיראקי הבהיר, לאחר שיחתו עם פומפאו על ההחלטה העקרונית לפנות את השגרירות, כי מדובר רק בתגובה מול המתקפות הנמשכות על השגרירות. סוגיית הנוכחות האמריקנית בעיראק תופסת מקום נכבד בשיח העיראקי, כאשר מחד גיסא נמשכות הקריאות לפגיעה בכוחות אמריקניים, ומאידך גיסא "גדודי חזבאללה", טענו שמיליציות "ההתנגדות" הציעו מעין הפסקת אש על תנאי לפיו המיליציות לא יתקפו וממשלת עיראק תציג לוח זמנים לפינוי אמריקני.

כווית - מותו של אמיר כווית וחילופי השלטון במדינה מציבים בפני ארה"ב אתגר אזורי נוסף, בשל היותה של כווית בעלת ברית חשובה ואסירת תודה, המאפשרת לארה"ב למקם בשטחה בסיסים לתקיפת מטרות איראניות בעיראק ובסוריה. חילופי הדורות בהנהגת כווית עלולים גם לקצץ בתפקידה המסורתי כמפשרת ומגשרת אזורית, לעתים בסיוע לארה"ב.

תורכיה - [ארה"ב הצרה על הודעת אנקרה](#) בדבר חידוש המדידות התורכיות לחיפוש גז טבעי במימי הים התיכון, באזורים שיוון טוענת ששייכים לה. ארה"ב חוששת מהגברת המתחים באזור, בעקבות המדיניות התורכית. ארדואן, מצדו, הציב עצמו בעמדת המתנה, בתקווה שניצחון של בידן בבחירות יאפשר לתורכיה חופש פעולה נרחב יותר בצפון-מזרח סוריה.